SÖZLÜK

A

adl: 1. Adalet, insaflı olmak,işi doğru olmak. 2.Dinen zararlı olan şeylerden kaçınmak suretiyle hak olan yolda dosdoğru bir biçimde devam etme.

adak: Bir dileğin gerçekleşmesi amacıyla kurban kesip yoksullara dağıtmak veya kutsal olduğuna inanılan bir güce niyette bulunmak.

afak: Ufuklar, görüş alanı.

ambargo:Bir kişinin başka kişilerle ilişkilerini engelleme.

arefe günü:Kurban yada Ramazan Bayramının bir önceki günü.

avam: 1-Halk, cumhur, ahali. 2.İlim, yönetim ve bilgelik sahibi olmayan insanlar, büyük çoğunluk

ayet: Surelerin içinde yer alan, başından ve sonundan özel işaretlerle ayrılan bir veya birkaç cümleden oluşan ilahî söz.

azat etmek: Serbest bırakmak, salıvermek. Köle ve cariyelerin özgürlüğünü geri vermek.

B

beddua: Birinin kötü duruma düşmesini gönülden isteme.

bedevi: Çölde, çadırda yaşayan göçebe.

beşer: İnsanoğlu, insan.

belagat:İyi konuşma, sözle inandırma yeteneği

biçare: Çaresiz, zavallı kimse.

boykot: Bir kimse, bir topluluk veya bir ülkeyle amaca ulaşmak için her türlü ilişkiyi kesmek.

buhran: Kargaşa, kriz.

büyü: Tabiat kanunlarına aykırı sonuçlar elde etmek iddiasında olanların baş vurdukları gizli işlem ve davranışlara verilen genel ad.

C

cahiliye:Hz.Muhammed'in peygamberliğinden önce, insanların yaşadıkları ve özünde, putlara tapma, soy-sopla övünme, hukuksuzluk, kibir ve zayıfları ezme gibi olumsuzlukları barındıran sosyal ve kültürel ortam.

cariye: Eskiden savaşta ele geçirilen kadın köle.

D

Darü'l-Erkam: Mekke döneminde Hz.Peygamber'in, Müslümanlara İslam'ı anlattığı, gelen vahyi tebliğ ettiği, topluca ibadet veya çeşitli görüşmelerin yapıldığı ve İslami eğitimin verildiği Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın evi.

Darü'n-Nedve: Hz. Peygamber'in dedelerinden Kusay b. Kilab (ö.480?) tarafından kurulan, Mekke'de Kureyş kabilesinin ileri gelenlerinin toplanıp siyasi, hukuki ve idari konuları görüştükleri, ayrıca nikâh vb. törenler için de kullandıkları yer.

dehliz:Üstü kapalı, dar ve uzun geçit.

dalalet:Doğru yoldan sapma, sapkınlık, şaşırma.

diyet: İslam hukukuna göre, öldürme ve yaralamalarda suçlunun ödemek zorunda olduğu para veya mal, kan parası, kefaret.

E

ebabil: Kur'an-ı Kerim'in Fil Suresinde adı geçen ve Hz. Peygamber'in doğumundan kısa bir süre önce (M.S. 570) Kâbe'yi yıkmaya gelen Habeşli komutan Ebrehe ve askerlerine taş yağdırarak yok eden dağ kırlangıcı; keçi sağan da denilen kuş sürüsü.

edip: Edebiyatla uğraşan, edebî eser veren kimse, yazar

ehl-i beyt: Hz. Peygamber'in ev halkı ve yakın akrabaları.

ehl-i kitap: Yahudiler ve Hristiyanları müşriklerden ayırt etmek için elde bulunan Tevrat, Zebur ve İncil'e inanan kimseler.

Her ne kadar Yahudi ve Hristiyanlar kendilerine Allah tarafından gönderilmiş olan kitapların asıllarını bozmuş olsalar da; Allah, peygamber, ahiret gibi inançları taşımaları nedeniyle ehl-i kitap denmiştir.

eman vermek: İslam ülkesine girmek isteyen gayrimüslim yabancıya can ve mal güvencesi sağlamak.

embriyo: Bir organizmanın gelişmesinin ilk evresi, döllenmiş olan bir yumurtanın gelişim ürünü.

emir: Müslüman ülkelerde bir kavim, şehir veya ülkenin yöneticisi anlamında kullanılır.

ensar: Hicret sırasında Hz. Peygamber'e ve Mekke'den Medine'ye göç eden diğer Müslümanlara kucak açıp onları misafir eden; beslenme, barınma ihtiyaçlarını gideren ve farklı bir ortamda yeni bir yaşamın kurulabilmesinde onlara yardımcı olan ve sahip oldukları her şeyi onlarla paylaşan Medineli Müslümanlar.

eşraf: Bir yerin zenginleri, sözü geçenler ve ileri gelenleri.

evrensel: Evrenle ilgili. Bütün insanlığı ilgilendiren, âlemşümul.

F

facir:Günaha dalan, günahkâr, isyankâr, azgın.

fasık:Allah'ın emirlerine aykırı davranan, kötü huylu, kötülük yapmayı alışkanlık hâline getiren kimse, günahkâr.

fazilet:Olgunluk, erdemlilik, üstünlük, değer, kıymet.

fedakâr: Özverili.

fena bulmak: Geçici olmak,yok olmak, ölmek.

fetret: İki olay arasındaki süre.

fetret-i vahiy:İlk vahiy olan Alak Suresi'nin ilk beş ayetinden sonra, Müddessir Suresi'nin gelmesine kadar Hz. Peygamber'e vahyin inmediği dönem.

fevza: Kaos ortamı, kargaşa.

fıtrat: Yaradılış, hilkat, huy, yapı, tabiat. Allah'ın, tüm varlıkları kendi varlığını ve birliğini tanıyabilme gücü ve yeteneği ile yaratması, Haniflik, tevhit ve İslam inancı.

fidye:Kurtuluş bedeli, kurtulmalık.

Ficar Savaşları: İslam'dan önce bazı Arap kabileleri savaş yapılması yasak kabul edilen ve haram aylar olarak bilinen zilkade, zilhicce, muharrem ve recep aylarında yapılan savaşlar.

fudul: Erdemliler, faziletliler.

G

gayb: Göz önünde bulunmayan. His ve aklın ötesinde kalan, insan tarafından kavranamayan Manevi âlem.

ganimet: Savaşta düşmandan alınan mal, para, tutsak.

gazve: Hz. Muhammed'in (s.a.v.) bizzat katıldığı seferler.

H

Hacer-i Esvet: Tavafın başlangıç yerini göstermek üzere Kâbe'nin güneydoğu köşesinde bulunan, cennetten geldiğine inanılan, yerden 1.5 metre yüksekliğinde, oval biçiminde, hafif kırmızı ve sarı damarcıkları bulunan, 30 cm. çapında oldukça parlak siyah bir taş.

hadari: Yerleşik hayata geçmiş olan Araplar.

hanif: Hz. İbrahim'in tebliğ ettiği tevhit inancını koruyan; Hz. Muhammed'in peygamber olarak gönderilmesinden önce Allah'ın varlığına ve birliğine inanan kimse.

haram: Dinen sorumluluk çağında ulaşmış olan herkese, Allah'ın yapılmasını kesin olarak yasakladığı söz ve davranış.

haram aylar: İçinde savaş yapmanın, adam öldürmenin hatta Kâbe çevresinde avlanmanın bile yasak kabul edildiği dört kutsal ay; zilkade, zilhicce, muharrem, recep.

harem : Korunan yer, yasak bölge. Mekke ve Medine şehirleriyle çevrelerindeki belirli bölgeler.

hasret: Özleyiş, iç çekme. Çok özleyip kavuşamama üzüntüsü.

hatîm: Kâbe'nin kuzeybatı duvarının karşısında yerden bir metre yükseklikte bir buçuk metre kalınlığında yarım daire şeklindeki duvar.

havra: Yahudilerin ibadet için toplandıkları yer, sinagog.

helal:Dinî bakımdan kullanılmasına, yapılmasına, söylenmesine, yenilip içilmesine izin verilen şey.

hezimet: Bozguna uğramak, yenilgi.

Hicaz:Arabistan Yarımadasında Kızıldeniz'in doğu sahili boyunca uzanan, Mekke ve Medine ile hac ve umre yapacakların ihrama girecekleri

yerleri de içine alan coğrafi bölge.

Hicr-i İsmail: Kâbe'nin kuzeybatı duvarı ile Hatim arasındaki boşluk.

Hicr-i Kâbe: Kâbe'nin kuzeybatı duvarı ile hatim arasındaki boşluk.

hicret: Hz. Peygamber'in ve sahabelerinin İslam'ı gereği gibi yaşamak, diğer insanlara Allah'ın emirlerini duyurmak ve müşriklerin işkencelerinden kurtulmak amacıyla Mekke'den Medine'ye M.S. 622 tarihinde yapmış oldukları göç.

hicri takvim: Hz. Peygamber'in Mekke'den Medine'ye hicretini tarih başlangıcı olarak kabul eden ve ayın yörüngesi üzerinde dönüşüne göre düzenlenen kamerî takvim, ay takvimi.

hilf: Yemin, sözleşme.

hill: Dışarıdan Mekke'ye gelen kişilerin ihrama girmek zorunda oldukları sınırlar içinde olduğu hâlde harem bölgesi dışında kalan yerlere verilen isim.

himaye: Koruma, gözetme, esirgeme, koruyuculuk, gözetim.

hilye: Hz. Peygamber'in bedensel ve ahlaki özelliklerini ayrıntılarıyla anlatan edebî eser, hilyeyişerif.

hisbe teşkilatı: Tarihte, İslam devletlerinde genel ahlakı, kamu düzenini korumak ve denetlemek; iyiliği emretmek, kötülükleri engellemek için kurulmuş bir teşkilat.

hutbe: Bir topluluk karşısında yapılan etkileyici konuşma, nutuk, hitabet.

hüsran: Ümit edilenin elde edilememesinden duyulan elem.

hüzün: Gönül üzgünlüğü, gam, keder, sıkıntı.

I

ıtır: Güzel koku, ıtır çiçeği.

İ

iffet: Haramdan uzak durmak, helal ve güzel olmayan söz ve davranışlardan sakınmak

iftihar etmek: Övünmek.

iftira: Yalan uydurma, birine haksız ve asılsız yere suç yükleme, bühtan etme.

ihanet: Sözünde durmama, anlaşmayı bozma, haksızlık yapma, vefasızlık.

ihya: 1. Diriltme, canlandırma. 2. İyilik, lütuf.

ikrar: İtiraf etmek, hakikati yazı, söz ve işaretleaçığa çıkarmak. Allah'ın varlığına ve birliğine iman eden bir kimsenin Müslüman muamelesi görebilmesi için inanmış olduğu değerleri sözlü veya fiilî olarak dışa yansıtması.

ikaz: Uyarma, uyarı, dikkat çekme, ihtar, tembih.

İsrâ: Gece yürüyüşü. Hz. Peygamber'in, hicretten yaklaşık bir buçuk sene evvel (620), Miraç gecesinde Kâbe'den Kudüs'teki Mescidiaksa'ya Allah'ın izniyle götürülmesi.

israf: Savurganlık, tutumsuzluk, gereksiz yere para, zaman ve emek harcamak.

isnad: Bir düşünceyi, bir konuyu bir kişi veya sebebe dayandırma, yükleme, atfetme.

istinsah: Bir yazıya, yapıta bakarak örneğini elle çıkarma, aynısını yazma, kopya etme.

istişare: Görüş alışverişinde bulunma, fikir alma, danışma.

K

kâhin: Doğa üstü yollardan gizli, bilinmeyen şeyleri geleceği bilme iddiasında bulunan kimse.

kanaatkâr: Elindeki ile yetinen, tok gözlü.

kilise: Hristiyanların ibadet için toplandıkları yer.

M

ma'mure-i dünya: İnsanlar tarafından imar edilmiş bayındır dünya.

mağfiret: Allah'ın, kendisine içtenlikle tövbe eden ve hatasını kabul edip bir daha günah işlememe konusunda söz veren kullarının günahlarını bağışlaması, affetmesi.

masum: Temiz, suçsuz, günahsız.

mecnun: Sevdadan dolayı kendisini kaybetmiş. Çılgın, deli.

medyun: Borçlu, minnettar.

megazi :Allah'ın, kendisine içtenlikle tövbe eden ve hatasını kabul edip bir daha günah işlememe konusunda söz veren kullarının günahlarını bağışlaması, affetmesi.

meleke: Yeti, kabiliyet.

mersiye: Ağıt.

Merve: Hz. İbrahim, Hacer ve İsmail'i Mekke'ye bıraktığında Hacer'in yiyecek ve su bulabilmek için çıktığı tepelerden biri.

mevali: Azat edilen köleler. Köle azat eden kişiler.

mevla: Azat edilen köle. Köle azat eden kişi.

mikat: Mekke'ye gidenlerin veya hac ve umre yapacakların ihrama girecekleri noktalar.

miraç :1.Göğe çıkma 2. Hz. Peygamber'in, recep ayının 27. gecesinde, Mekke'den Kudüs'teki Mescidiaksa'ya götürülmesi ve oradan göğe yükseltilerek Allah'ın ayet ve olağanüstü nimetlerinin gösterilmesi.

miras: Birine ölen yakınından kalan mal-mülk, servet veya para.

muahat: Hicretten sonra Hz. Peygamber'in, Mekke'den hicret eden Muhacirlerle Medineli Ensardan olan Müslümanlar arasında yapmış olduğu kardeşlik antlaşması.

muhacir: Mekke'den Medine'ye hicret eden Müslümanlar.

münafık: Kalbi ile inanmadığı hâlde inkârını saklayıp, dili ile inandığını söyleyerek mümin görünen kimse

müşrik: Allah inancı olmakla bereber put veya başka bir varlığı Allah'a ortak koşan kimse.

mütevazı: Alçak gönüllü, gösterişsiz, iddiasız.

N

nazil: İnen, inmiş. Allah tarafından Hz. Peygamber'e bildirilmiş olan.

necaşi: Habeş ülkesinde krallara verilen unvan.

nefha: Esinti, güzel koku.

nesep: Soy, baba soyu, sülale.

nesir: Dilin söz dizimi kurallarına uygun olarak kullanılan anlatım biçimi, manzum olmayan söz ve yazı, düz yazı.

P

panayır: Belli zamanlarda ve genellikle küçük yerleşim birimlerinde kurulan, sergi niteliğini de taşıyan büyük pazar.

parşömen: Üzerine yazı yazılacak biçimde işlenmiş koyun ya da keçi derisi.

papirüs: Eski Mısırlıların yazı kağıdı yapmak için saplarından faydalandıkları bir bitki. Bu bitkiden yapılan yazı kağıdı.

R

rahip: Genelde manastırda yaşayan Hristiyan din adamı.

Ravza-i Mutahhara: Hz. Peygamber'in kabrinin bulunduğu yer. Hz. Peygamber'in Medine'deki mescidinde, kabri ile minberi arasındaki "tertemiz gül bahçesi." anlamına gelen bölüm.

revak: Üstü örtülü, önü açık yer, sundurma.

rivayet:1.Nakletme, nakil, haber verme, haber, anlatma.2.Hz. Peygamber'in söz, onay ve eylemlerinin yazılı veya sözlü olarak sonraki nesillere metin ve senetleriyle aktarılması.

ruhban: Dünyadan el etek çekmiş Hristiyan din adamı.

S

Sabiiler: İlahî bir kitaptan ayrılmış olan, meleklere, putlara ve yıldızlara tapanlar.

sadakat: Bağlılık, dostluk.

sadık rüya: Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberlikten önce gördüğü ve aynen gerçekleşen rüyalar.

Safa: Hz. İbrahim, Hacer ve İsmail'i Mekke'ye bıraktığında Hacer'in yiyecek ve su bulabilmek için çıktığı tepelerden biri.

sahih: Gerçek, doğru, hakiki, hikmet, bilgelik, ilim, sebep, gizli sebep, açık delil.

salim fıtrat: Kusursuz yaradılış.

say: Hac ve umrede Kâbe'nin doğu tarafındaki Safa Tepesi'nden başlayarak Merve'ye dört gidiş, Merve'den Safa'ya üç dönüş olmak üzere bu iki tepe arasındaki gidiş geliş.

seriyye: Hz. Muhammed'in (s.a.v.) bizzat katılmayıp bir sahabenin kumandası altında gönderdiği birlikler.

seyyit: Hz. Peygamber'in soyunu, torunu Hz. Hüseyin aracılığıyla devam ettiren müminler, Hz. Hüseyin'in soyundan gelenler.

sıddık: Çok doğru olan, doğruluğun zirvesinde olan, sözünü davranışları ile doğrulayan kimse.

siyer: Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hayatını anlatan kitap.

Suffe: Hz. Peygamber'in (s.a.v.) mescidine biti-

şik,üstü örtülü ve etrafı açık mesken.

Ş

şark: Doğu.

şecere: Soy kütüğü.

şefkat: Acıyarak sevmek, merhamet etmek.

şehbal: Kuş kanadının en uzun tüyü.

şer-i mübin: Apaçık din.

şeyh: Yaşlı. Kabile reisi.

şirk: Allah'ın birden çok olduğuna inanma, Allah'a ortak tanıma, eş koşma.

T

taassup: Bağnazlık, aşırı taraftarlık, tutuculuk, körü körüne bağlılık, fanatizm.

talim: Öğretmek.

tahsin: Bir işi güzel yapmak.

tahrif: Saptırma, çarpıtma, değiştirme, bozma, bozulma.

tasvip etmek: Benimsemek.

tavaf: İslam dininde hac sırasında Kâbe'nin çevresini kez dönme.

tebliğ: Allah'ın kendilerine indirmiş olduğu vahiyleri insanlara eksiksiz olarak bildirmesi." anlamında peygamberlerin sıfatlarından biri. Açıklanması gereken dinî bir hükmü, yerine göre örnekler vererek yerine göre nasihat ederek sözlü ve yazılı bir biçimde eksiksiz olarak anlatma; etkileyici bir dille insanlara duyurma. Allah'ın kendi katından göndermiş olduğu ilahî emirleri inkârcılara duyurma, inkâra düştükleri hususlarda onları ikna etmeye veya inanç alanıyla ilgili şüpheleri varsa, şüphelerini gidermeye çalışma; İslam'ı inkârcılara anlatma.

tecvit: 1. Güzel okumak veya yazmak. 2. Kur'an-ı Kerim'i, harflerin çıkış yerlerine ve sıfatlarına olarak hatasız bir biçimde okumayı öğreten ilim.

tefekkür: Düşünme, düşünüş.

telbiye: Hac veya umreye niyetlenen bir kimsenin ihrama girdiği zaman ve daha sonra bir takım vecibeleri tamamlayıncaya kadar yüce Allah'ı öven sözler.

tevazu: Alçak gönüllülük, gösterişsizlik.

tevekkül: İnsanın, yapacağı işlerde kendisine düşen görevleri yapıp her türlü tedbiri aldıktan, yeterli ve gerekli çalışmaları en güzel biçimde yerine getirdikten sonra sonucu Allah'tan beklemesi.

tevhit: Allah'ın birliğine inanma, bir sayma, bir olarak bakmak. Birlik, bütünlük.

Ü

ümmet: Din ve inanç birliği temelinde bir araya gelen ve aynı peygambere bağlanan insanlar topluluğu, bir din üzerinde birleşen millet.

ümmi: Okuma yazma bilmeyen. Anasından doğduğu gibi saf, temiz kalmış, manevi kirlenmeye uğramamış kimse.

V

vaat: Bir işi yapmak için verilen söz, bir işi yapmayı üzerine alma, söz verme.

vahiy: Peygamberler aracılığıyla insanlara, hayatın hangi ilkelere göre yönlendirilmesi ve nelere uyup nelerden sakınılması gerektiğini bildiren ilahî bilgi, bu bilginin gönderiliş tarzı.

vakfe: Duruş, durma, duraklama. Haccın farzlarından birisi olarak Mekke'nin Arafat denilen bölgesinde Zilhicce'nin dokuzuncu gününe rastlayan arife günü öğle vaktinden Kurban Bayramı'nın ilk günü güneş doğuncaya kadar bir müddet bekleme.

Y

yergi: Bir kimseyi, bir toplumu bir düşünceyi, bir nesneyi veya bir göreneği yermek için yazılmış yazı veya söylenmiş söz, taşlama, hicviye, hiciv.

Z

zelle: Yanılma, hata. Herhangi bir kasıt olmaksızın peygamberlerde unutma, yanılma olarak ortaya küçük hata.

zeval: Sona erme.

zuhur: Ortaya çıkma.